

Programrådsmöte 2008-10-16

Ledamöter:

Maja Pettersson, GRO
Morten Rasmussen, NordGen
Torbjörn Ebenhard, CBM

Martin Sjödahl, Jordbruksverket
Maria Nyman-Nilsson, Museerna
Göran Svanfeldt, FOR

Samordnare:

Eva Jansson, CBM
Jens Weibull, CBM

Sekreterare:

Agneta Börjeson, Jordbruksverket

Representanter för Formas, Sida, växtförädlarna, Pomologiska sällskapet och SLU saknades. Representant för LRF är numera samanslagen med representanten för GRO, sedan GRO blivit en del av LRF. NV har av sagt sig sin plats i programrådet.

Inledning

Martin Sjödahl hälsade välkommen till mötet. Martin har ersatt Jan Gustavsson och är tillförordnad enhetschef på miljöenheten på Jordbruksverket. Miljöenheten är en del av växtavdelningen och avdelningens arbetsformer och organisation kommer att ses över. Det är därför oklart vem som kommer att leda programrådet framöver. Detta kommer att vara klart till nästa programrådsmöte.

Sida har nu bytt representant och kommer hädanefter att representeras av Torsten Andersson.

Dagordningen fastställdes.

Minnesanteckningarna från förra mötet

Förutom ett stavfel framfördes inga kommentarer angående minnesanteckningarna. Flera punkter tas dock upp nedan. Minnesanteckningarna lades därmed till handlingarna.

Information från Jordbruksverket

Försöks- och utvecklingsverksamhet

Projektansökningarna ska vara inne till Jordbruksverket 3 november. Medel kommer i första hand att beviljas projekt som avser att lösa aktuella och tydliga frågeställningar som uppkommer inom den pågående landsomfattande inventeringen inom ramen för POM. Prioritet kommer att ges projekt som utformas i samarbete med de pågående delinventeringarna (se www.pom.info). Det hindrar inte att ansökan kommer in om andra projekt. Detta kan ge en bild av

annat som behöver tas upp i programmet och om det finns utrymme kan även andra projekt komma med. Det är alltid en fördel om projekten kan samfinansieras med andra finansieringskällor. Det finns en miljon kronor avsatta för projekt.

Jordbruksverket ser till att ansökan är rätt gjord men vi behöver sedan programrådets hjälp som referensgrupp när det gäller prioritet och relevans. Jordbruksverket kommer så snart som möjligt att skicka ut projekt och instruktioner till programrådet.

Nationella genbanken

Kontakter har tagits med SLU:s ledning som sagt att vi ska gå vidare med frågan. Det finns nu ett utarbetat förslag på detta. Förslaget är dock en del av uppdateringen av programmet och det är osäkert om det är idé att skicka detta förslag separat om hela uppdateringen ska skickas i år. Underhandskontakt med departementen har också signalerat att det inte kommer att behandlas snabbare om vi skickar in det nu.

Bevarandesorter

Det finns ett direktiv gällande bevarandesorter för fröförökade jordbruksväxter som ska implementeras till den 30 juni 2009. Direktiv gällande fröförökade bevarandesorter och amatörsorter för grönsaker lär dröja. Juristerna i EU vill ha säkerhet för att ingen ska kunna "fuska". Även om det finns risk för en gråzon så är chansen att någon ska bli ekonomiskt lidande av att den gråzonen utnyttjas obefintlig.

Möte om bevarandesorter för jordbruksgrödor kommer att hållas på NordGen den 22 oktober. Det finns en del gemensamma nordiska frågor att gå igenom.

sMTA

Jordbruksverket gjorde för ett år sedan en utredning av hur Fördraget för växtgenetiska resurser och främst då sMTA ska genomföras i Sverige. Bland annat kom Jordbruksverket fram till att vi behövde en gemensam lagstiftning om detta inom regeringens restkompetens, att kommuner och landsting inte berördes av multilaterala systemet och att inhemska kontrolladministration inte är resursmässigt försvarbart. Regeringen har haft utredningen ute på remiss och svaren kom in till 1 september. En sammanställning har gjorts. Det är oklart hur våra förslag ska tas vidare. Det finns dock en del frågetecken och juridiska synpunkter på utredningen.

sMTA började användas av NordGen förra hösten och det har också pågått en utredning om hur man gör med grödor som inte påbjuder att man använder sMTA. Förslaget blev att man dels använder sMTA, dels att man använder ett NordGen-MTA för grödor utanför det multilaterala systemet och dels att man använder ett hobby-MTA. Tanken med sMTA är att man ska få till stånd ett system för tillträde och rättvis fördelning av de uppkomna vinsterna vid forskning och förädling. Förslaget från NordGen med tre MTA gick vidare till

ministerrådet som dock inte godtog förslaget på NordGen-MTA. Detta bör diskuteras vidare så att även det innehåller ett betalningssystem till FAO även för sorter som inte ingår i fördragets multilaterala system. Detta beräknas vara färdigt till jul. Tills vidare används NordGens tidigare avtal gällande dessa grödor.

NordGen har ett färdigt system för rapportering till FAO etc och det är enklare för alla parter om all rapportering går den vägen och att man använder samma system som NordGen när material inom ramen för POM lämnas ut så långt som detta låter sig göras.

Några genbanker i Europa använder sMTA för allt material i genbanken. Detta stötte på svårigheter i Norden med genbanksmaterial förvarat i privata klonarkiv. Att vi också ger ut material till allmänhet är något som inte heller sker i samma utsträckning på andra genbanker. Systemet med tre avtal fungerar dock mindre bra i det europeiska samarbete om genbanker som kallas AEGIS. Där hade man tänkt sig att enbart använda sMTA. Arbetet med detta kommer att gå vidare.

Ny form för verksamhetsredovisningen

Verksamhetsredovisningen har varit vårt sätt att redovisa till regering och andra intresserade att visa vad som försiggår inom programmets ramar. Den har blivit läst i varje fall av tjänstemän både på Miljödepartementet och på Jordbruksdepartementet som ofta vill ha flera exemplar av den. Vi har med andra ord kunnat genom denna uppmärksamma en del saker.

Problemet med redovisningen är att få in material i tid och att den blandar stort och smått utan urskiljning. Det senare beror på att den bygger på vad som kommer in från aktörerna och hittills har Jordbruksverket inte redigerat så mycket i detta material (men dock fördelat på annat sätt). Temadelen har också varit besvärlig att få in material till.

Det finns just nu inget färdigt förslag på hur den ska se ut framöver men den behöver kortas ner betydligt och bara ta upp de stora dragen.

Möjlighet finns att utgå från minnesanteckningarna från programrådsmötena och foga samman detta med inventeringsläget i en kortare version idag. Därutöver föreslogs på mötet att Jordbruksverket skulle kunna intervjua vissa nyckelpersoner som varierar beroende på vad som hänt under året. Förslag kom också att se över andra verksamhetsredovisningar för att få idéer om hur dessa kan göras.

Jordbruksverket ska fundera vidare på utveckling av verksamhetsredovisningen och tar tacksamt emot fler förslag.

Rapportering från samordnarna

Alla inventeringsprojekt fungerar bra. Träd och buskuppet har dock fått göra en nystart då en del information inte har kunnat föras över till den nya projektledaren på grund av att den förre inventeringsledaren blivit sjuk. En ny referensgrupp har bildats och man håller på att ta fram en informationsbroschyr.

Återträffarna uppskattas mycket bland inventerarna för att diskutera frågor rörande inventering och för att lära sig nya saker. Flera av återträffarna har också haft gästföreläsare. Det finns idag ca 500 inventerare och de flesta är aktiva.

FOR undrade över i vilken utsträckning samarbete sker med andra pågående inventeringar och om material som kommer fram i dessa ska tas med. POMs inventering utgår från inventeringstrategin och är mer övergripande än många av de mer specifika inventeringar som pågår. I viss mån finns samarbete och information bör ju definitivt spridas mellan inventeringarna men allt material som kommer fram i de mer specifika områdesinventeringarna kan inte tas tillvara inom ramen för programmet. Exempel på andra inventeringar är trädinventeringar på SLU och NordGen och den inventering Pomologiska sällskapet gör i egen regi.

Samordnarna har varit i kontakt med parkchefen på Alnarp om var centrala samlingen kan placeras. Detta på grund av att man behöver ha en god framförhållning om vilken mark som ska ingå med krav och önskemål om placering.

FOR undrade över växtskyddsfrågan och de risker som det kan innebära att placera centrala samlingen med tanke på det material som redan finns runt om på området. Detta är något man behöver beakta men den risken finns oavsett var man placerar den om man samtidigt vill att den ska finnas på en inte allt för avlägsen plats.

Samordnarna har varit i kontakt med hushållningssällskapet i Luleå angående ett nordligt klonarkiv. Frågan har varit uppe sedan 2002 då genbanken gjorde en utredning om bevarande av vegetativt förökat material. De är angelägna om att placeringen blir där men markfrågan i Öjebyn är inte löst ännu. Det finns även ett alternativ av att förlägga detta till Lycksele och samordnarna arbetar med frågan.

Man håller också på att undersöka i vilken mån dagens klonarkiv kan ta emot nytt växtmaterial och även möjliga nya klonarkiv för material som inte kommer att hamna på de befintliga klonarkiven. Kontakter har bland annat tagits med Wijs trädgårdar i Ockelbo utanför Gävle och Göteborgs trädgårdsförening. Fler kontakter kommer att tas t ex med De badande vännernas trädgård i Visby.

Ny POM-broschyr med helt nytt bildmaterial är på gång. Den kommer också att finnas i engelsk översättning.

En ordentlig redovisning om vad som kom fram under Fröuppropet planeras också.

Jens har också varit på möte i ECPGR (nätverk rörande genbanksarbete och forskning om växtgenetiska resurser). Ett program håller på att utarbetas för det framtida arbetet.

FAOs uppdatering av statusen för världens växtgenetiska resurser är snart färdig.

Uppdatering av programmet

Det finns mycket kvar att göra men uppdateringen börjar dock ta form. En ny skickas ut kort efter mötet och därefter får programrådet fram till 15 november möjlighet att komma med detaljsynpunkter. Dessa bör om möjligt vara i form av regelrätta textförslag markerade direkt i dokumentet och i andra hand kommentarer om att något saknas gärna då med hänvisning om var detta går att finna.

På mötet diskuterades de utskickade frågorna och detta ska i möjligaste mån komma med i utskickad rapport enligt ovan.

Det kom ytterst sporadiska beskrivningar av aktörer till den 1 september. De som kom blev också ganska omfattande vilket inte går ihop med de kortare beskrivningar som gäller för andra aktörer. Mötet diskuterade då möjligheten att bara ha korta beskrivningar och då gärna kortare än vad som står nu under kapitel 3. Dessa ska dock kompletteras med att i kappan under varje arbetsområdesbeskrivning (kap 4-8) ha med exempel på vad aktörerna som nämns gör. Även i övrigt är det bra om texterna lyfts upp med faktiska exempel på aktörernas arbete.

Vi övergår från en utvecklingsfas till en förvaltningsfas och detta bör tydliggöras i rapporten. Ett lämpligt ställe att göra detta är 2.2 och då beskriva var i programmets process vi befinner oss i. Det kan också vara läge att om det går ytterligare förtydliga att programmet är uppbyggt som ett nätverk och omfattar allt som pågår under rubriken växtgenetiska resurser. Hur ingående "allt" ska beskrivas är dock en avvägning. De viktigaste delarna bör vara med även om de inte finansieras via de särskilt avsatta medlen för POM. Dessa är avsedda för sådant som inte kan finansieras andra vägar. I tabellen under kapitel 9 så kan inte heller faktiska siffror på vad som ingår i de olika aktörernas budget vara med men bör i möjligaste mån beskrivas med ord.

Vi bör också i inledningen se om vi tydligare kan ta fram koppling till förändrat klimat och framtida krishantering (2.1.1) och vi får inte glömma växtskyddsproblematiken. Men vi behöver också förtydliga andra områden som gör att det är viktigt att vi har ett starkt nationellt program för växtgenetiska resurser. Avsnitt 2.1.2 och 2.1.3 behöver därför utvecklas ytterligare. Maria och Maja kommer med förslag om detta. Här kan även kopplas till andra delar av CBD till exempel traditionell kunskap och det arbete som görs inom NAPTEK.

Ytterligare som behöver kompletteras är att lägga till Global strategy for plant conservation under 2.5.1.

Livsmedelssäkerhet och mat och genurser hör ihop och bör poängteras mer under nyttjandekapitlet (kap 5). Något bör skrivas om de stora livsmedelsgrödorna och hur de hanteras och sedan bör detta kopplas till hur sorter med mindre ekonomisk betydelse hanteras (uttrycket bör också ses över för att göras mer begripligt). Lokal och småskalig odling och genurser är något som hör ihop. Fördelar med att odla i Sverige bör framhållas. Det har gjorts en del om detta inom NMR som kan komma till nytta. Den privata och

ideella sidans betydelse kan med fördel poängteras ytterligare i programmet. Det bör också framgå hur dessa har nytta av programmet.

Mer som bör poängteras ännu tydligare är att stärka det nordiska samarbetet. Exempel om vad som pågår kan vara det som SLU föreslår angående växtförädling. Även AEGIS bör nämnas.

Budget 2009

Budgeten gällande de särskilda medlen till POM under 2009 omfattar dels inventering inklusive mellanlagring, informationsmaterial, bevarande av frukt och bär och en del webbutveckling och annan information än det som är direkt förknippat med inventeringen. Forskning och utvecklingsprojekt på en miljon ingår också. De olika inventeringsprojekten ligger rätt lika i budget. Sparrisuppropet har dock en lägre budget och Fröuppropet avser endast uppföljning eftersom själva inventeringen är avslutad.

Nordiska genbankens arbetsgrupper

När programmet för odlad mångfald skrevs så föreslogs att programrådet skulle "fungera som en genbanksnämnd, vilket innebär att det kommer att föreslå svenska representanter till Nordiska genbankens arbetsgrupper". Vem som sedan beslutar om representanterna har uppfattats som Jordbruksverket och departementet var tillfrågad om detta när det begav sig.

Jordbruksverket har också skrivit beslut om tillsättningar. Personerna är utsedda på 4 år och dessa beslut gäller inte längre. Anledningen till att inga nya beslut skrivits är bland annat att arbetsgrupperna vara eller inte vara diskuterades på möte med arbetsgrupper i Ystad 2005 och därefter var det ingen som visste om de skulle fortgå. Stråsädesgruppen saknar också svenskt deltagande idag (Morten var den senaste). Arbetsgrupperna har dock fortlevt utan beslut.

Efter senaste mötet i NordGens styrelse har nya direktiv tagits. Det kommer att finnas en arbetsgrupp för stråsäd en för fröförökade växter på åkern som inte är stråsäd, en för grönsaker inklusive potatis och en för frukt inklusive annat vegetativt förökat material. De senare 3 grupperna är sammansatta av tidigare ordinarie arbetsgrupper och ad hoc grupper och kommer åtminstone till att börja med ha mer än en representant.

Programrådet har inte varit så aktiva gällande förslag tidigare förutom NordGen som nu kommit med förslag för alla arbetsgrupper. NordGen har krav att det i arbetsgrupperna ska finnas representanter både för forskarsidan och inom förädlingssidan. Det är också lämpligt att i nuvarande läge ha stabilitet och representanter kvar sedan de senaste två åren.

Ett förslag till beslut för alla grupperna kommer att skickas till programrådet inom kort och inte synnerliga skäl för förslag på andra representanter föreligger kommer detta beslut sedan att tas. En översyn bör dock göras igen inom två år.

Kort presentation av aktiviteter från aktörerna

CBM

Utredningen om CBM som pågått internt på SLU har tittat på den grundläggande organisationen. CBM:s styrelse, uppdrag och finansiering har behandlats och olika förslag på framtida lösningar har getts. Återstår nu bara att se vilka förslag som ska arbetas vidare med.

CBD-uppföljning pågår. Tillstånd, åtgärder, problem och framgångar ska redovisas. CBM skickar ut frågor till olika institutioner och myndigheter och sammanställer därefter svaren.

GRO

Rosadagen har genomförts med hopp om fortsättning.

NGB

Arbetsgruppernas arbete ska komma igång.

Funderar på odling av köksväxter för demonstration.

Seminarium om mat och genresurser 17-18 nov i Hilleröd, Damnark.

Nytt program för Baltikumprojekt.

Avtal med Vavilovinstitutet om repatriering av genresurser.

Nästa möte

Förslag finns att RAÄ ska hålla i detta. Deras förslag om att ha det i Dalarna blev dock inte så väl mottaget eftersom mötet hålls i april eller maj och detta är högsäsong för arbete inom POMs område. En resa till Dalarna för folk från Skåne innebär i de flesta fall övernattnings och då går för mycket tid. RAÄ bör se om annan plats är möjlig med dessa förutsättningar. Mötet bestämdes dock till v 17 och i första hand den 22 april och i andra hand den 23 april.